

Sygn. akt I ACa 608/12

Sygn. akt I ACa 608/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 listopada 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Edyta Jefimko

Sędziowie: SA Beata Kozłowska (spr.)

SO del. Robert Obrębski

Protokolant: st. sekr. sąd. Marta Rudnik

po rozpoznaniu w dniu 15 listopada 2012 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa K. Ś. (1)

przeciwko Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z siedzibą w W.

o ustalenie

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 16 lutego 2012 r.

sygn. akt XXIV C 531/11

- 1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie pierwszym w ten tylko sposób, że oddala powództwo co do ustalenia, iż powód K. Ś. (1) spełnił warunek określony w § 5 ustęp 1 pkt 9 łączącej strony umowy;**
- 2. oddala apelację w pozostałej części.**

Sygn. akt I ACa 608/12

Uzasadnienie:

Powód K. Ś. (1) wystąpił z żądaniem ustalenia, że zgodnie z łączącą strony umową nie jest zobowiązany do zwrotu otrzymanej płatności na rzecz pozwanej Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z siedzibą w W. uzyskanej na mocy Umowy o dofinansowanie projektu Nr (...) - (...) z dnia 25 lutego 2005 r. kwoty wynoszącej wraz z odsetkami 79.918,52 zł. Ponadto, powód wniósł o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych. W uzasadnieniu powód oświadczył, że od marca 2004 r. prowadzi gospodarstwo rolne i w związku z faktem spełnienia kryteriów wymaganych do otrzymania pomocy-premii dla młodego rolnika złożył wnioski o dofinansowanie. W ramach zawartej umowy powód zobowiązał się m.in. do uzupełnienia wykształcenia w celu spełnienia wymogu dotyczącego kwalifikacji zawodowych w ciągu 5 lat od dnia rozpoczęcia prowadzenia gospodarstwa rolnego. Po przeprowadzeniu niezbędnych prac w gospodarstwie rolnym w roku szkolnym 2006/2007 rozpoczął naukę w Technikum Rolniczym w D.. Powód stwierdził, że szkołę ukończył bez żadnych przerw w nauce i uzyskał tytuł technika rolnika w dniu 24 kwietnia 2009 r. Pozwana (...) wszczęła wobec niego procedurę windykacji należności

wobec faktu nie uzyskania przez powoda wykształcenia w wyznaczonym terminie. K. Ś. (1) podniósł iż spełnił ciężące na mocy ww. umowy obowiązki i w związku z powyższym, nie jest zobowiązany do zwrotu kwoty w wysokości 79 918,52 zł.

Pozwana Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z siedzibą w W. w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz strony pozwanej kosztów postępowania według norm prawem przepisanych. W uzasadnieniu strona pozwana podniosła, iż niezuzupełnienie w wyznaczonym terminie przez powoda wykształcenia, stanowi naruszenie § 5 ust. 1 pkt. 9 i 10 zawartej przez strony umowy i skutkuje ono, zgodnie z jej § 6 ust. 1 pkt. 3, obowiązkiem zwrotu pomocy wraz z odsetkami w wysokości, jak dla zaległości podatkowych. Powód nie spełnił jednej z trzech określonych w przepisach warunków, w których pozwany mógłby wyrazić zgodę na przedłużenie terminu zakończenia nauki i uzyskania wymaganego wykształcenia, tj. nie rozpoczął nauki w możliwie najbliższym terminie po podpisaniu umowy.

Wyrokiem z dnia 16 lutego 2012 r. Sąd Okręgowy w Warszawie ustalił, że powód K. Ś. (1) nie jest zobowiązany do zwrotu otrzymanej od Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z siedzibą w W. w ramach umowy nr (...) z dnia 25 lutego 2004 r. płatności wraz z odsetkami w kwocie 79 918,52 zł, z uwagi na spełnienie przez powoda K. Ś. (1) warunku określonego w § 5 ust. 1 pkt 9 przedmiotowej umowy, zasądził od Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z siedzibą w W. na rzecz K. Ś. (1) kwotę 2 000 zł tytułem zwrotu kosztów procesu i nakazał pobrać od Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z siedzibą w W. na rzecz Skarbu Państwa (kasa Sądu Okręgowego w Warszawie) kwotę 1 933 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych.

Swe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach faktycznych i następujących ocenach prawnych:

Od dnia 1 marca 2004 r. K. Ś. (1) prowadzi gospodarstwo rolne położone w miejscowości D.. W dniu tym T. i T. Ś. przekazali umową darowizny swojemu synowi - K. Ś. (1) i jego żonie - K. Ś. (2) gospodarstwo rolne o pow. 9,20 ha. Po przejęciu gospodarstwa od rodziców K. Ś. (1) dokupił kolejne hektary ziemi rolnej i kolejne budynki gospodarcze, które nabył za fundusze uzyskane z kredytu, którego spłata rozłożona została na piętnaście lat. W celu dalszego rozwoju gospodarstwa powód rozpoczął działania służące uzyskaniu premii z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w ramach programu „Ułatwianie startu młodym rolnikom”. W dniu 25 lutego 2005 r. powód zawarł z (...) umowę o dofinansowanie projektu Nr (...) - (...), na mocy której uzyskał pomoc pieniężną w wysokości 50 000 zł. W umowie tej powód zobowiązał się m.in. do uzupełnienia wykształcenia w celu spełnienia wymogu dot. posiadania odpowiednich kwalifikacji zawodowych. Powód, jako beneficjent pomocy, zobowiązał się również do wypełnienia innych zobowiązań, m.in. w zakresie kryterium żywotności ekonomicznej gospodarstwa oraz spełnienia minimalnych standardów w zakresie higieny, ochrony środowiska i warunków utrzymania zwierząt. Zgodnie z umową, dokument potwierdzający uzyskanie wymaganych kwalifikacji powód był zobowiązany przedłożyć Agencji przed upływem 5 lat od dnia rozpoczęcia prowadzenia przez niego gospodarstwa rolnego. Zabezpieczeniem należytego wykonania zobowiązań określonych w umowie był weksel wraz z deklaracją wekslową.

Z uwagi na konieczność przeprowadzenia modernizacji budynków gospodarczych tak, aby spełniały one wszelkie wymogi w zakresie higieny i warunków utrzymania zwierząt przewidzianych dla produkcji trzody chlewnej - co było jednym z warunków spełnienia zobowiązań wynikających z umowy z dnia 25 lutego 2005 r. podjęcie nauki przez K. Ś. (1) było możliwe dopiero w roku 2006. Do tego czasu starał się on wdrożyć w gospodarstwie wymagane procedury, unowocześnienia - w tym celu zaciągnął w bankach kolejne kredyty i zobowiązania. Zdecydowaną większość prac modernizacyjnych powód wykonywał samodzielnie. Po przeprowadzeniu niezbędnych prac w gospodarstwie rolnym powód rozpoczął w roku szkolnym 2006/2007 naukę w Technikum Rolniczym w D..

Dnia 10 stycznia 2009 r. powód otrzymał od (...) pismo informujące o konieczności dostarczenia do dnia 28 lutego 2009 r. dokumentów potwierdzających uzupełnienie wymaganego wykształcenia. W odpowiedzi na to pismo powód zwrócił się z wnioskiem o wydłużenie terminu na uzupełnienie wykształcenia, motywując swoją prośbę faktem, iż

wcześniejsze uzyskanie dyplomu nie jest możliwe. Wskazał, że zgodnie z obowiązującym harmonogramem nauki, termin zakończenia szkoły przypadł na dzień 24 kwietnia 2009 r. i wyjaśnił, że wcześniejsze podjęcie nauki nie było możliwe z uwagi na trwające w jego gospodarstwie prace modernizacyjne. Pismem z dnia 20 lutego 2009 r. (...) poinformowała o braku możliwości późniejszego dostarczenia wymaganych dokumentów. Stwierdzono w nim, że możliwość przedłużenia terminu do zdobycia kwalifikacji zawodowych zachodzi w przypadku łącznego spełnienia trzech przesłanek, a mianowicie gdyby powód rozpoczął naukę w najbliższym możliwym terminie po zawarciu umowy o dofinansowanie, kontynuował naukę bez przerw i opóźnień oraz dzień, w którym upływał pięcioletni termin na uzupełnienie wykształcenia, przypadł w trakcie ostatniego roku/trimestru nauki. We wniosku z dnia 26 lutego 2009 r. K. Ś. poinformował, że dyrektor szkoły w D. stwierdził, że nie posiada uprawnień do wcześniejszego wydania świadectwa.

K. Ś. (1) ukończył Technikum Uzupełniające dla Dorosłych w D. bez żadnych przerw i opóźnień w dniu 24 kwietnia 2009 r. Następnie uzyskał dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe i uzyskał tytuł technika rolnika. O uzyskaniu wymaganych kwalifikacji zawodowych zawiadomiono (...).

Pismem z dnia 27 listopada 2009 r. powód został poinformowany o uruchomieniu procedury windykacji kwoty uzyskanej pomocy. Powód odwołał się od tej decyzji, lecz pismem z dnia 17 maja 2009 r. został poinformowany o negatywnym rozpatrzeniu jego odwołania i jednocześnie wezwany do zapłaty kwoty 79 918,52 zł.

K. Ś. (1) podjął próbę ugodowego rozstrzygnięcia przedmiotowego sporu składając do Sądu Rejonowego w Toruniu wnioski o zawiązanie do próby ugodowej, ale do zawarcia ugody nie doszło.

Sąd Okręgowy uznał, że powództwo w niniejszej sprawie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd ten wskazał, że powód ma interes prawny w żądaniu ustalenia, że zgodnie z łączącą strony umową nie jest zobowiązany do zwrotu otrzymanej płatności na rzecz pozwanej Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z siedzibą w W. uzyskanej na mocy Umowy o dofinansowanie projektu Nr (...) - (...) z dnia 25 lutego 2005 r. kwoty wynoszącej wraz z odsetkami 79.918,52 zł.

Jak przyznała pozwana (...) istniała możliwość wyrażenia przez (...) zgody na wydłużenie określonego w umowie okresu w sytuacji, gdy spełnione byłyby łącznie niżej wymienione następujące warunki:

1) beneficjent w dniu podpisywania umowy musiał być w trakcie nauki lub rozpoczął naukę w najbliższym możliwym terminie po zawarciu umowy o dofinansowanie projektu albo w możliwie najbliższym terminie po zakończeniu zasadniczej służby wojskowej, jeżeli został wezwany do jej odbycia po dniu podpisania umowy, ale przed pierwszym potencjalnie możliwym terminem rozpoczęcia nauki;

2) beneficjent kontynuował naukę bez przerw i opóźnień (czas pobierania nauki nie może być dłuższy niż okres kształcenia w danym typie szkoły i zawodzie);

3) dzień, w którym upływa pięcioletni termin na uzupełnienie wykształcenia, przypada w trakcie ostatniego roku / semestru nauki.

W przedmiotowej sprawie pozwana Agencja nie uznała, że powód spełnił łącznie wskazane wyżej warunki i zakwestionowała pierwszy z nich. Uznano jednocześnie spełnienie warunku 2 - o kontynuowaniu nauki bez przerw oraz 3 - w którym dzień upłynięcia terminu na uzupełnienie wykształcenia przypadł na ostatni rok/semestr nauki.

Zdaniem Sądu Okręgowego powód spełnił wszystkie przesłanki, od których pozwana Agencja uzależniała możliwość przedłużenia terminu do zdobycia kwalifikacji zawodowych - w tym warunek pierwszy, że rozpoczął naukę w najbliższym możliwym terminie po podpisaniu umowy, bowiem bez działań podjętych przez powoda w latach 2005-2006 r., mających na celu doprowadzenie gospodarstwa rolnego do spełniania odpowiednich standardów, nie wykonałby on innych warunków wynikających z umowy oraz innych zobowiązań. W dniu 1 marca 2009 r., tj. w dniu, do którego miał dostarczyć odpowiednie dokumenty potwierdzające zdobycie przez niego odpowiedniego wykształcenia

rolniczego, właściwie zakończył on już wymaganą edukację zawodową, a świadectwo o ukończeniu szkoły nie mogło mu być fizycznie wydane z uwagi na przepisy wykonawcze obowiązujące dyrektora placówki oświatowej.

W ocenie Sądu Okręgowego powództwo w sprawie niniejszej należało uwzględnić także mając na względzie zasady współzycia społecznego, ujęte w art. 5 k.c. z uwagi na fakt, że powód działał w dobrej wierze i dołożył wszelkich starań, by wypełnić zobowiązania jakich się podjął, jak również ze względu na cel i priorytety Sektorowego Programu Operacyjnego, którego powód stał się beneficjentem. Program ten ma bowiem na celu pomoc młodym rolnikom w modernizacji i unowocześnieniu własnych gospodarstw rolnych. Przemawiają za tym również drastyczne konsekwencje, jakich doznałby powód i jego pięcioosobowa rodzina w przypadku obowiązku zwrotu na rzecz pozwanej Agencji kwoty blisko 80 000 zł. Całokształt dokonanych przez Sąd ustaleń wskazuje, iż strona powodowa dołożyła wszelkich starań, ażeby jak najlepiej wywiązać się z ciężących na niej z mocy przedmiotowej umowy obowiązków. Z tych wszystkich przyczyn Sąd Okręgowy orzekł, jak w pkt 1 sentencji wyroku.

O kosztach procesu pomiędzy stronami rozstrzygnięto na zasadzie art. 98 k.p.c.

Pozwana zaskarżyła apelacją wyrok w całości.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła:

1) naruszenie art. 233 k.p.c. polegające na dokonaniu przez Sąd I instancji ustaleń sprzecznych z zebrany materiałem dowodowym poprzez błędne przyjęcie, iż:

- powód K. Ś. (1) wypełnił zobowiązanie dotyczące zdobycia wymaganych kwalifikacji zawodowych i w związku z tym nie doszło do naruszenia przez powoda § 5 ust. 1 pkt 9) i 10) w zw. z § 5 ust. 2 pkt 3 umowy z dnia 25 lutego 2004r., mimo, iż powód w terminie do dnia 1 marca 2009r. nie przedłożył pozwanej Agencji dokumentów poświadczających zdobycie przez niego wymaganego wykształcenia,
- powód K. Ś. (1) spełnił wszystkie przesłanki, od których pozwana uzależniała możliwość przedłużenia terminu do zdobycia kwalifikacji zawodowych, mimo, iż w przedmiotowej sprawie opóźnienie w zdobyciu wymaganego wykształcenia nie było spowodowane okolicznościami o charakterze siły wyższej, co było warunkiem przedłużenia terminu zgodnie z § 7 ust. 1 przedmiotowej umowy,
- pismo Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi dotyczące możliwości przedłużenia przez (...) terminu na zdobycie wymaganego wykształcenia przez beneficjenta ma charakter wiążący dla stron przedmiotowej umowy i nie uzależnia jego przedłużenia od zaistnienia okoliczności o charakterze siły wyższej,
- powód K. Ś. (1) rozpoczął naukę w celu zdobycia wymaganego wykształcenia w najbliższym możliwym terminie po podpisaniu przedmiotowej umowy, w związku z modernizacją gospodarstwa rolnego w latach 2005-2006, mimo, iż rozpoczęcie nauki nastąpiło dopiero po upływie dwóch lat od dnia podpisania przedmiotowej umowy, w momencie ubiegania się powoda o dofinansowanie, jego gospodarstwo rolne spełniało kryterium żywotności ekonomicznej oraz minimalne standardy w zakresie higieny oraz ochrony środowiska w gospodarstwie rolnym;

2) naruszenie art. 354 § 1 k.c. przez jego błędną wykładnię - poprzez błędne przyjęcie przez Sąd I instancji, że:

- powód K. Ś. (1) wypełnił zobowiązanie dotyczące zdobycia wymaganych kwalifikacji zawodowych i w związku z tym nie doszło do naruszenia przez powoda ust. 1 pkt 9) i 10) w zw. z § 5 ust. 2 pkt 3 umowy z dnia 25.02.2004r., mimo, iż powód w terminie do dnia 1 marca 2009r. nie przedłożył pozwanej Agencji dokumentu poświadczającego zdobycie przez niego wymaganego wykształcenia,
- powód K. Ś. (1) spełnił wszystkie przesłanki, od których pozwana uzależniała możliwość przedłużenia terminu do zdobycia kwalifikacji zawodowych mimo, iż w przedmiotowej sprawie opóźnienie w zdobyciu wymaganego wykształcenia nie było spowodowane okolicznościami o charakterze siły wyższej, co było warunkiem przedłużenia terminu zgodnie z § 7 ust. 1 przedmiotowej umowy,

3) naruszenia przepisów rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 08.09.2004r. w sprawie Uzupelnienia Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006 (Dz. U. z 2004r., Nr 207, poz. 2117) zawartych w załączniku Uzupelnienie Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006 w Działaniu 1.2 „Ułatwianie startu młodym rolnikom” dotyczących kryterium dostępu do programu pomocowego w zakresie obowiązku uzupelnienia przez beneficjenta kwalifikacji zawodowych w okresie nie dłuższym niż 5 lat od chwili podjęcia prowadzenia gospodarstwa rolnego poprzez błędne przyjęcie przez Sąd I instancji, że powód K. Ś. (1) spełnił kryterium kwalifikacji zawodowych wymagane w ww. rozporządzeniu, pomimo uzupelnienia przez powoda wykształcenia po upływie 5 lat od dnia rozpoczęcia prowadzenia gospodarstwa rolnego,

4) naruszenie art. 5 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie:

- poprzez uznanie przez Sąd I instancji iż powództwo zasługiwało na uwzględnienie, mając na względzie zasady współzycia społecznego, cel Programu, działania powoda w celu wypełnienia zobowiązania oraz trudną sytuację życiową powoda, nie uwzględniając faktycznego przyczynienia się powoda do nieuzupelnienia wymaganego wykształcenia w terminie przewidzianym umową,
- mimo faktu, iż powództwo dotyczyło ustalenia, czy powód jest zobowiązany do zwrotu pomocy finansowej otrzymanej od Agencji w ramach umowy nr (...), a więc czy pozwanej Agencji przysługuje prawo żądania zwrotu pomocy finansowej od powoda, a nie oceny, przez sąd czy wykonywanie takiego prawa przez Agencję narusza zasady współzycia społecznego.

Wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenia powództwa i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania.

Powód w odpowiedź na apelację wniósł o oddalenie apelacji pozwanej oraz zasądzenie od pozwanej na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja strony pozwanej zasługuje jedynie na częściowe uwzględnienie, pomimo tego, że części z zarzutów apelacji nie sposób odmówić racji.

Przede wszystkim zgodzić się należy z tymi zarzutami apelacji, które kwestionują ustalenie Sądu Okręgowego, iż powód należycie wypełnił przyjęte na siebie w umowie zawartej z pozwaną Agencją zobowiązanie do uzupelnienia wykształcenia do poziomu technika rolnika. Trzeba bowiem zauważyć, iż powód przyjął na siebie zobowiązanie nie tylko do uzupelnienia wykształcenia, lecz również do dokonania tego w ustalonym w umowie terminie, tj. do dnia 1 marca 2009 r. Powód to zobowiązanie wykonał, lecz wykonał je nienależycie, gdyż tytuł technika rolnika uzyskał dopiero w dniu 24 kwietnia 2009 r., a więc z prawie dwumiesięcznym opóźnieniem.

Nie można też zgodzić się ze stanowiskiem, zaprezentowanym przez Sąd Okręgowy, iż w dniu 1 marca 2009 r. powód ukończył już właściwie naukę, a jedynie dokumenty potwierdzające uzupelnienie wykształcenia uzyskał on w terminie późniejszym, tj. dnia 24 kwietnia 2009 r. O posiadanym wykształceniu decyduje bowiem posiadanie świadectwa ukończenia szkoły, a takowe powód uzyskał dopiero 24 kwietnia 2009 r., co oznacza, że dopiero od dnia 24 kwietnia 2009 r. powód może twierdzić, że uzupelniał wykształcenie, bowiem posiada tytuł technika rolnika. Zgodzić się więc należy z zarzutami apelacji, iż powód, nie uzyskując tytułu technika rolnika do dnia 1 marca 2009 r., naruszył zobowiązanie wynikające z § 5 ust. 1 pkt 9) i 10) łączącej strony umowy.

Zgodzić się również należy z pozwaną, że powód nie spełniał też warunków, od których uzależniona była możliwość przedłużenia terminu do podwyższenia kwalifikacji zawodowych, bowiem zawarł umowę z pozwaną dnia 25 lutego 2005 r., natomiast edukację rozpoczął dopiero w roku szkolnym 2006/2007. Oznacza to, że powód nie rozpoczął edukacji w pierwszym możliwym terminie, czyli w roku szkolnym 2005/2006. Okoliczności, które legły u podstaw

decyzji o odsunięciu w czasie edukacji, tj. konieczność podjęcia działań, w celu wykonania innych zobowiązań przyjętych w zawartej z pozwaną umowie, nie mogą być traktowane jako świadczące o braku naruszenia zobowiązania umownego, czy też o braku winy w tym zakresie. Pomoc finansowa została bowiem udzielona powodowi na jego wniosek, więc, co do zasady, powód obowiązany był tak zorganizować swą pracę w gospodarstwie, by wykonać wszystkie, dobrowolnie przyjęte na siebie zobowiązania, a nie tylko te, które znalazły bezpośrednie przełożenie na stan prowadzonego przez siebie gospodarstwa. Tym niemniej, zły stan budynków gospodarczych, obowiązek utrzymania rodziny, to okoliczności, które zostały wzięte pod uwagę przy ocenie, czy żądanie wykonania obowiązku zwrotu całości uzyskanej pomocy finansowej, nie jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, ale o tym będzie mowa w dalszej części uzasadniania.

Fakt, iż powodowi można przypisać nienależyte wykonanie zobowiązania do uzupełnienia wykształcenia i uzyskania wykształcenia technika rolnika w terminie do dnia 1 marca 2009 r., rodzi obowiązek zmiany zaskarżonego orzeczenia, bowiem nie jest uprawnione zawarte w pkt 1 zaskarżonego wyroku stwierdzenie, że powód K. Ś. (1) spełnił warunek określony w § 5 ustęp 1 pkt 9 łączącej strony umowy. Z tego powodu Sąd Apelacyjny w oparciu o art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie pierwszym w ten sposób, że oddalił powództwo co do ustalenia, iż powód K. Ś. (1) spełnił warunek określony w § 5 ustęp 1 pkt 9 łączącej strony umowy.

W pozostałym zakresie apelacja pozwanej została oddalona w oparciu o art. 385 k.p.c., albowiem w ocenie Sądu Apelacyjnego, zgodzić się należy z Sądem Okręgowym, iż żądanie ze strony pozwanej Agencji zwrotu udzielonej powodowi pomocy, jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Przemawiają za tym następujące okoliczności:

Powód już po rozpoczęciu edukacji aktywnie i z należytą starannością dążył do uzupełnienia wykształcenia, bowiem ukończył naukę bez zbędnej zwłoki. Jest to istotna okoliczność, jeśli weźmie się pod uwagę, iż powód, podejmując się uzupełnienia wykształcenia, miał już nie tylko zobowiązania rodzinne, ale powadził gospodarstwo rolne, które wymagało modernizacji. Podjęcie nauki przez osobę dorosłą, która swą edukację skończyła kilka lat wcześniej na poziomie szkoły podstawowej, nie mogło odbyć się bez dużego zaangażowania i wysiłku.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, przy ocenie zgodności żądania pozwanej Agencji zwrotu przez powoda uzyskanej pomocy, należy w niniejszej sprawie wziąć pod uwagę również to, jaki był cel przeznaczenia środków unijnych na pomoc młodym rolnikom. Niewątpliwie chodziło o stymulowanie modernizacji polskiej wsi. Podniesienie poziomu edukacji, czyli poziomu wiedzy wśród młodych rolników, którzy podjęli się prowadzenia gospodarstwa rolnego, nie mając odpowiedniego doświadczenia, to jeden z podstawowych czynników decydujących o modernizacji i dalszym rozwoju polskiej wsi.

Faktem powszechnie znanym jest bowiem to, iż poziom wiedzy i doświadczenia są głównymi czynnikami wpływającymi na możliwość poprawy kondycji ekonomicznej gospodarstw, w tym możliwość dostosowania produkcji do wymogów rynku, poprawy jakości oraz stosowanych technologii efektywnych pod względem ekonomicznym i przestrzegania wymagań w zakresie bezpieczeństwa pracy, higieny. Ten szeroko rozumiany cel umowy został spełniony, bowiem powód uzupełnił swe wykształcenie, a opóźnienie w uzupełnieniu wykształcenia było niewielkie, bowiem wynosiło zaledwie dwa miesiące.

W tej sytuacji, żądanie zwrotu udzielonej pomocy, jak trafnie przyjął Sąd Okręgowy, uznać należy za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Za niezasadny uznać należy podniesiony w apelacji zarzut naruszenia art. 5 k.c., którego to naruszenia pozwana upatruje w tym, że nie zostało wzięte pod uwagę przyczynienie się powoda do niedotrzymania terminu. Ta okoliczność, zważywszy na powody decyzji powoda o odsunięciu o rok edukacji, tj. konieczność modernizacji gospodarstwa, nawet jeśli nie świadczy, jak zostało wyżej wskazane, o braku winy powoda, to jednak świadczy o tym, że stopień zawinienia był niewielki.

Pozwana w swej apelacji podniosła również, że doszło w niniejszej sprawie do naruszenia art. 5 k.c., bowiem mimo tego, iż powództwo dotyczyło ustalenia, czy powód jest zobowiązany do zwrotu pomocy finansowej otrzymanej od Agencji w ramach umowy nr (...), a więc czy pozwanej Agencji przysługuje prawo żądania zwrotu pomocy finansowej od powoda, Sąd Okręgowy dokonał w istocie oceny, czy wykonywanie takiego prawa żądania zwrotu pomocy przez Agencję narusza zasady współzycia społecznego. Z uzasadnienia tego zarzutu apelacji wynika, iż, zdaniem pozwanej, w sprawach o ustalenie art. 5 k.c. nie ma zastosowania, bowiem przepis ten ma wyłącznie charakter obronny. Z tym stanowiskiem, zdaniem Sądu Apelacyjnego, nie można się zgodzić. Po pierwsze, zauważyć należy, iż art. 5 k.c. ma szersze znaczenie, niż zdaje mu się nadawać pozwana, gdyż zarzut nadużycia prawa podmiotowego może służyć do obrony przed określonym żądaniem nie tylko w ramach zawisłego już procesu, ale służy obronie przed wszelkiego rodzaju roszczeniami materialnoprawnymi, niezależnie do tego, czy doszło już do zawiśnięcia sporu co do określonego prawa podmiotowego - w niniejszej sprawie prawa żądania do zwrotu udzielonej powodowi pomocy finansowej - czy też nie. Możliwość powoływania się na art. 5 k.c. istnieje w każdym przypadku, gdy istnieje określone prawo podmiotowe, będące niezbędną przesłanką stosowania konstrukcji nadużycia prawa. Po drugie, uwzględnienie powództwa i stwierdzenie, że powód nie jest zobowiązany do zapłaty na rzecz pozwanej kwoty 79 918,52 zł nie jest zatem wyrazem tego, że to zobowiązanie w ogóle nie powstało, lecz w okolicznościach niniejszej sprawy jest wyrazem tego, że żądanie przez pozwaną zwrotu tej kwoty jest sprzeczne z zasadami współzycia społecznego. Taki procesowy kształt rozstrzygnięcia jest rezultatem tego, iż ocena zgodności żądania zwrotu pomocy jest dokonywana po pierwsze z inicjatywy powoda, a więc z punktu widzenia tego czy winien dokonać zwrotu pomocy czy też nie, po drugie, jest dokonywana w ramach powództwa o ustalenie, a nie o spełnienie świadczenia.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny uznał, iż pomimo tego, że części z zarzutów apelacji pozwanej, nie sposób odmówić racji, zaskarżony wyrok odpowiada prawu. Dlatego też Sąd Apelacyjny apelację pozwanej Agencji oddalił w oparciu o art. 385 k.p.c.